

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE ÖDENEN KATKI PAYLARI ile SİSTEMDEN AYRILANLARA YAPILAN ÖDEMELERİN GELİR VERGİSİ KARŞISINDAKİ DURUMU

STATE OF PREMIUMS PAID IN THE PRIVATE PENSION SYSTEM AND
THE ACCRUED AMOUNTS RECEIVED IF LEFT THE SYSTEM AGAINST
THE INCOME TAX LAW

Murat ÖZDEMİR*

öz

Bireysel emeklilik sistemi, Türkiye’de 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Sistem, katılımcılar tarafından gönüllü katılım esaslı çerçevesinde işlemekte ve katkı payları esas olarak katılımcılar tarafından ödenmektedir. Bu sistemde, işverenler tarafından da katkı payı ödenebilmektedir. Katılımcılar tarafından ödenen katkı paylarının %25’i kadar devlet katkısı sağlanmaktadır. Bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının ve sistemden ayrılma esnasında elde edilen birikim tutarlarının vergilendirilmesi, 29.06.2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasaruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı kanun ve Kanun Hükmünde kararnamelerde Değişiklik yapılmasına Dair Kanun ile yeni bir boyut kazanmış ve sisteme getirilen vergisel avantajların katkısıyla bireysel emeklilik sistemi yaygınlaşmaya ve katılımcı sayısı artmaya başlamıştır. Bu

ABSTRACT

Private pension system started in 2001 in Turkey. System works by the voluntary membership of participants and premiums are paid by the participants. Employers can pay the premiums too. 25% of the premiums paid by the participants come from as state copay. Taxation of the premiums paid in the private pension system and the accrued sums received if left the system, has had a new dimension after the Law on the Amendment to Private Pension Saving and Investment System Law and Miscellaneous Laws and Decree Laws, no. 6327, gazetted on 29 June 2012, and the private pension has become more widespread and the number of participants has risen since then. This study deals with the state of premiums paid in the private pension system and the accrued amounts received if left the system against the

* Vergi Müfettişi

çalışmada, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile sistemden çıkılması durumunda elde edilen birikimlerin gelir vergisi uygulaması karşısındaki durumu ile bireysel emeklilik şirketleri ve yatırım fonlarının vergilendirilmesi konuları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Emeklilik, Devlet Katkısı, Vergilendirme, Vergi Kesintisi

income tax practice, and the taxation of private pension companies and investment funds.

Keywords: Private pension, state contribution, taxation, tax withholding

1- GİRİŞ

Bireysel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcı bir unsur olarak, gönüllü veya zorunlu katılım esasına göre yürütülen bir emeklilik sistemi olup ülkemizde 28.03.2001 tarih ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Yatırım ve Tasarruf Kanunu ile yasal bir nitelik kazanmış bulunmaktadır.¹ Türkiye’de uygulanan bireysel emeklilik sistemi gönüllü katılım esasına dayanmakta olduğundan bireylerin sisteme iştirak etmeleri kendi iradelerine tabii bulunmaktadır. Katkı payları diğer bir ifade ile primler esas olarak katılımcılar tarafından ödenmekle birlikte çalışan katılımcılar için işverenler tarafından da katkı payları ödemelerine imkan verilmiş bulunmaktadır.

Bir çeşit uzun vadeli yatırım aracı olan bireysel emeklilik sisteminden emekli olarak ayrılma zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, katılımcıların istedikleri zaman sistemden ayrılabilmelerine imkan tanınmaktadır. Emeklilik suretiyle sistemden ayrılma ise ancak en az 10 yıl süreyle katkı payı ödeme ve 56 yaşını doldurma şartlarının birlikte gerçekleşmesi ile mümkün olmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemine ödenen primlerin ve sistemden ayrılma esnasında elde edilen birikim tutarlarının vergilendirilmesi, 6327 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme sonrasında önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu çalışmada, Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin uygulaması açıklandıktan sonra, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının vergisel durumu, sistemden çıkış sırasında elde edilen birikimlerin vergilendirilmesi konular ele alınmıştır.

2- GENEL UNSURLARI İTİBARI İLE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

2.1- Bireysel Emeklilik Sisteminin Tanımı, Amacı ve Kapsamı

Genel olarak bireysel emeklilik sistemi su şekillerde tanımlanmaktadır; bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmasını sağlamak amacıyla mevcut kamu sosyal güvenlik sistemine ilave olarak getirilen sisteme “Bireysel Emeklilik Sistemi” denilmektedir.²

Bireysel emeklilik sistemi; bireyin gençlik yıllarında düzenli bir şekilde tasarruf yapmasını ve bu tasarrufların bireyin tercihleri doğrultusunda güvenli bir şekilde yatırıma yönlendirilerek değerlendirilmesini sağlayan ve bu şekilde bireyin emekliliğinde ikinci bir emeklilik geliri elde etmesini amaçlayan bir sistemdir.³ Bireysel emeklilik sistemi, kişilerin aktif çalışma yaşamları süresince yaptıkları

¹ 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Yatırım ve Tasarruf Kanunu

² Sezgin Özcan, (2003). “Bireysel Emeklilik Sistemine İlişkin Vergi Düzenlemeleri”. Yaklaşım Dergisi, Sayı: 127 S. 60-70.

³ Bireysel Emeklilik Sistemi, <https://www.garantiemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik-sistemi.aspx>, Erişim Tarihi: 18 Ocak 2016.

tasarrufları uzun vadeli yatırıma yönlendirerek emeklilik dönemlerinde, yaşam standartlarını koruyabilecekleri bir gelir elde etmelerini sağlayan özel bir emeklilik sistemidir. Bireysel emeklilik sosyal güvenlik sistemine, zorunlu kamu sosyal güvenlik rejimleri yanında ve onlara ek olarak özel sigorta tekniğinin dahil edilmesidir.⁴ Bireylerin emeklilik dönemlerinde, rahat yaşayabilmeleri ve ihtiyaç duyabilecekleri ilave masrafları karşılayabilmeleri için bir ek gelir sağlamaya yönelik, katkıların her bir katılımcı adına ayrı hesaplarda takip edildiği ve herkesin kendi birikimleri oranında gelir alacağı, kamunun gözetim ve denetiminde ancak bütünüyle özel emeklilik şirketleri tarafından uygulanan, gönüllü katılıma dayalı, kamu emeklilik sistemlerini tamamlayıcı bir özel emeklilik sistemidir.⁵

Yukarıda gerek akademik çevreler ve gerekse ilgili finans kurumlarınca yapılan bu tanımlardan yola çıkarak ortak bir tanım yapılacak olursa; "kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, kamunun gözetim ve denetiminde, özel emeklilik şirketleri tarafından bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulması amacıyla, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan sisteme, bireysel emeklilik sistemi" denilmektedir.⁶

Ülkemizde gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasıyla oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin 4632 sayılı Kanuna göre amacı; kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek gelir sağlayarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını temin etmektir.⁷ Bireysel emeklilik sistemi; ülkemizde mevcut sosyal güvenlik sistemimizi tamamlayıcı nitelikte olmak üzere, bireylere emeklilik döneminde ilave bir gelir sağlayarak refah düzeylerinin yükseltilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulmuş tamamen gönüllülük esasına dayalı bir sistem olarak uygulanmaya koyulmuş olmakla birlikte, bu ana amacın yanı sıra ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratılarak devletin sosyal güvenlik yükünün ve istihdam yaratılması konusundaki problemlerin bu sistem yoluyla azaltılmasının dolaylı amaç olarak hedeflendiği de, kanunun düzenlemelerinden ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş tüm ülkelerde uygulanmakta olan bireysel emeklilik sisteminin amaçları ise özetle şu şekilde sıralanabilir:

- Bireylerin yaşlılık dönemlerinde kullanmaları amacıyla, güvenli bir şekilde tasarruf yapmalarını sağlamak,
- Tasarrufları teşvik etmek, yatırıma yönlendirmek ve düzenlemek,
- Emekli aylığı ve toptan geri ödeme yoluyla katılımcılara emeklilik dönemlerinde ek gelir sağlanarak refah düzeylerini artmasını sağlamak,
- Ekonomiye kaynak yaratmak,
- İstihdamı artırmak.⁸

⁴ Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, www.erkincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2001_V_24.pdf, Erişim Tarihi: 18 Ocak 2016.

⁵ Cihan Bağlan, (2006). Dünya'da ve Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

⁶ Türker Topalhan, (2010). Türkiye'de Altıncı Yılında Bireysel Emeklilik Sistemi ve Uygulama Sonuçları, Kamu-İş Sendikası Yayınları Dergisi, Cilt:11, Sayı: 2010/2, s. 155-185.

⁷ Alper Yusuf, (2002). Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım, Çimento İşveren Sendikası Yayınları Dergisi, Sayı: 2002/2, S. 55-65.

⁸ Uğur Suat, (2004). Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No.224, s. 25-65.

2.2- Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri

Bireysel emeklilik sistemi kapsamında 18 yaşını dolduran; kadın-erkek, yaşlı-genç, çalışan-çalışmayan ayırımı olmaksızın ve işçi, memur, esnaf, işveren gibi statüsüne bakılmaksızın herkes yer alabilmektedir. Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olması veya olmaması bireysel emeklilik sistemine katılım açısından bir koşul değildir. Kişi, sosyal sigortalardaki teklik ilkesinin aksine isterse birden fazla bireysel emeklilik hesabına aynı anda iştirakçi olabilmektedir. 09.04.2008 tarihli ve 26842 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik’in tanımlar başlıklı 3. maddesinde “katılımcı: emeklilik sözleşmesine göre ad ve hesabına şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılan fiil ehliyetine sahip gerçek kişiyi ifade eder.”denilmek suretiyle yasa koyucu sisteme katılımcı olmak için fiil ehliyetine sahip olmak, gerçek kişi olmak ve emeklilik sözleşmesi akdetmiş olmak şartlarını koşturmuştur. Sisteme, 18 yaşını doldurmuş ve medeni haklarını kullanma yeterliliğine sahip herkes katılabilmektedir. Bireysel emeklilik sistemi, bir kamu sosyal güvenlik kurumuna bağlı olsun olmasın, çalışsın çalışmasın herkes için geniş kapsamlı bir gelecek güvencesi modeli oluşturmaktadır. Sisteme katılmak için emeklilikte rahat etmeye karar verilmiş olması ve Hazine Müsteşarlığı’ndan ruhsat almış bir emeklilik şirketi ile sözleşme imzalanması yeterli bulunmaktadır.

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, dünyada sistemi uygulayan ülkelerdekine benzer düzenlemeler yapmakla birlikte ülkemizde uygulanacak bireysel emeklilik sisteminde ülke şartlarına uygun özel düzenlemelere de yer vermiştir. Sistem, özellikle Latin Amerika ülkelerinde, kamu sosyal güvenlik sistemlerini ikame eden örneklerinin aksine, Türkiye’deki sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı bir görev ifa etmek için kurulmuş bulunmaktadır. Değişen demografik koşullarla birlikte günden güne zorlaşan emeklilik şartları ve azalan emekli aylığı bağlama oranlarına karşılık mezkur Kanun’da, çalışanların kendi tasarruflarını yaparak ek bir gelir elde etmesi planlanmaktadır. Bu sayede sosyal güvenlik harcamalarının devletin üzerine yüklediği külfetlerin nispeten azaltılması amaçlanmıştır. Sistemin ikinci özelliği olarak gönüllülük esasına dayalı olması gösterilebilir. Şöyle ki; Kanun’un ülkemizde uygulanma yöntemi dünya üzerindeki alışılmış bazı örnekleriyle çalışmaktadır. Genel olarak gelişmiş ülkelerde bireysel emeklilik sistemi gönüllü katılım esasına dayalı iken, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde zorunlu iştirak esasına dayandırılmıştır. Buna mukabil gelişmekte olan bir ülke olmasına rağmen Türkiye, gönüllülük esasını benimsemiştir. Sistemin bir diğer özelliği de fonlama yöntemiyle işletilmesidir. Her tasarruf sahibinin kendi nam ve hesabına açılan ve yönetilen fonlar, emeklilik hakkı elde edildiğinde yine kişinin nam ve hesabına getiri sağlamaktadır. Sistemde her katılımcının birikimi ayrı ayrı hesaplarda tutulmaktadır. Sistemden emekli olabilmenin şartı en az 10 yıl prim ödemiş olmak ve 56 yaşını doldurmuş olmaktır. 10 yıl prim ödeme şartıyla kastedilen sözleşmenin imzalanmasından sonra 10 yıl boyunca düzenli prim ödemesi ya da ödemelere ara verilmişse 10 yıla denk gelecek şekilde ödemelerin tamamlanmış olmasıdır. Şeffaflık ilkesi de Türkiye’de uygulanan bireysel emeklilik sisteminin bir parçasıdır. Katılımcılar, yaptıkları yatırımları, bunların getirilerini ve fonlarla ilgili diğer bilgileri telefon, internet gibi elektronik ortamlardan takip edebilmektedirler. Bunların yanı sıra emeklilik şirketleri de katılımcıların hesaplarına ilişkin bilgileri belirli aralıklarla katılımcıların adreslerine posta yoluyla bildirmek suretiyle şeffaflık ilkesine uygun hareket etmek zorundadırlar. Bireysel emeklilik sistemi bir tasarruf mekanizması ile işlediğinden sigortacılık faaliyeti yapılmaması sistemin özellikleri arasında yer almaktadır. Sistem genel olarak tasarruf yapabilen kitlelere hitap etmekte ve onları emeklilik döneminde daha rahat bir

yaşam sürebilmeleri için tasarrufa teşvik etmektedir. Söz konusu tasarruflar, katılımcının talepleri ve risk/getiri özellikleri doğrultusunda fonlama yöntemiyle değerlendirilmekte ve katılımcının sisteme girdiği andan ayrıldığı ana kadar herhangi bir sigorta işlemi yapılmamaktadır.⁹

Sistem katkı payına bağlı bir fonlama sistemi olduğundan dolayı katılımcının vefatı veya maluliyeti halinde herhangi bir tazminat ödenmemektedir. Katılımcının vefatı halinde hesabında toplanan tasarruf lehdar veya varislerine ödenmektedir. Maluliyet durumunda ise; katılımcı, dilerse fonunda biriken tutarı vergi indiriminden yararlanacak şekilde alabilmektedir.

Bireysel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik kurumlarından ayrı olarak kamunun gözetim ve denetimi altında faaliyet göstermektedir. Hazine Müsteşarlığı, emeklilik şirketlerinin kuruluş, faaliyet ve denetiminden; Sermaye Piyasası Kurulu ise toplanan tasarrufların kurallara uygun olarak kullanılmasını gözetlemekten sorumludur.¹⁰

Bireysel emeklilik hem katılımcılar hem de işverenler için vergi avantajları getirmiştir. Katılımcı veya katılımcı adına katkıda bulunan işveren için ödenen katkı payları yıllık asgari ücretin brüt tutarını geçmeyecek şekilde katkıda bulunanların vergi matrahlarından indirilebilmekte olup, konu çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrıca ele alınacaktır. Böylece katılımcı için eline gecen gelirden, işveren için kurumun karlılığında dolaylı bir artış söz konusu olurken, büyük oranda tasarruf da sağlanmış olmaktadır. Katılımcıya bireysel emeklilik aracısı tarafından katılımcının ekonomik durumu ve risk anlayışına göre en uygun plan ve fon dağılımı sunulmaktadır. Buna rağmen birikecek fonların nasıl değerlendirileceği konusunda son karar elbette ki katılımcındır. Katılımcı gerekli gördüğü hallerde emeklilik planını yılda 4 defa değiştirme hakkına sahiptir. Katılımcıların fon dağılımı içinde en az % 30 oranında devlet borçlanma senedi bulunmalıdır. Buradaki amacın kısmen de olsa biriken fonlara devlet garantisi sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıklamalardan sonra ülkemizdeki bireysel emeklilik sisteminin özellikleri maddeler halinde sıralanacak olursa;

- Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısıdır.
- Bireylerin ve işverenlerin gönüllü katılımı ile olmaktadır.
- Bireysel hesaplara dayalıdır.
- Belirlenmiş katkı esaslı ve fonlu uygulama vardır.
- Katılımcıların seçim hakkı vardır.
- Vergi teşviki ve vergisel avantajları vardır.
- Etkin gözetim ve denetim bulunmaktadır.
- Şeffaflık ilkesi vardır.

2.3- Ülkemizde Bireysel Emeklilik Sistemi Uygulaması

Bireysel emeklilik sistemi, Türkiye'de artan sosyal güvenlik yüklerinin kamu maliyesi üzerindeki etkisini hafifletmek amacıyla ve sosyal güvenlik sistemini ıslah çalışmalarının bir parçası olarak 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. 4362 sayılı Kanunun 1. maddesinde, kanunun amacı; "kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emekli-

⁹ Meral Ak Egemen, (2003). Dünyada ve Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemleri, Tekstil İşveren Dergisi, Sayı: 2003/2, S. 6-19.

¹⁰ Halil İbrahim Çanakçı, (2003). Emeklilik Fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akısı Sağlayacaktır, İşveren Dergisi, Sayı: 2003, S.88-99.

lik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminin, gönüllü katkıya dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesi” olarak ifade edilmiştir.¹¹

4362 sayılı Kanununun 4. maddesine göre, bireysel emeklilik sistemine katılımda fiil ehliyeti harcinde herhangi bir kısıtlama yoktur. Sisteme katılmak için şirket ile emeklilik sözleşmesi akdedilmesi gerekmektedir. Mezkur Kanun'un 4. maddesinde, “emeklilik sözleşmesi; şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılması, hesaba katkı payı ödenmesi, ödenen katkı paylarının tercih edilen fonlarda yatırıma yönlendirilmesi ve hesapta biriken paraların hak sahiplerine ödenmesine ilişkin esas ve usuller ile tarafların bu kapsamdaki diğer hak ve yükümlülüklerini düzenleyen sözleşmedir” şeklinde açıklamada bulunulmuştur. Adı geçen hükümde emeklilik sözleşmesinin katılımcı ile bireysel emeklilik sözleşmesi şeklinde yapılabileceği gibi bir istihdam ilişkisine dayalı olarak veya katılımcı adına bir kuruluş ile grup emeklilik sözleşmesi şeklinde de yapılabilmektedir. Dolayısıyla emeklilik sözleşmesi, bireysel ve grup emeklilik sözleşmesi olmak üzere iki şekilde yapılabilir.

Bireysel emeklilik katkı payları esas olarak katılımcı tarafından ödenmekle birlikte işveren tarafından katılımcı adına prim ödenmesi de mümkündür. Ayrıca sisteme giriş esnasında katılımcıdan giriş aidatı alınması da mümkündür. 4632 sayılı Kanun madde 7'ye göre, “giriş aidatları bireysel emeklilik hesabına ödenen katkılardan ayrı olarak azami bir yıl içerisinde taksitler halinde de ödenebilir. Katkı payı, fon varlıkları veya fon gelirleri üzerinden yönetim gideri ve fon işletim masrafı kesintisi yapılabilir.” Öte yandan Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik¹² madde 20'de, “giriş aidatının peşin olarak alınan kısmı, teklifin imzalandığı veya onaylandığı tarihte geçerli aylık brüt asgari ücretin yüzde onunu aşamaz” ve adı geçen Yönetmelik madde 21'de, “bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları üzerinden azami yüzde iki oranında yönetim gider kesintisi alınabilir.” şeklinde açıklamalar bulunmaktadır. Bu düzenlemeler ile giriş aidatı ödenmesi zorunlu kılınmamakla birlikte emeklilik şirketlerine giriş aidatı talep hakkı da tanınmaktadır.

4632 sayılı Kanun madde 5'e göre, “emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dahilinde, şirket nezdinde katılımcı adına açılan bireysel emeklilik hesabına katkı yapılır. Şirket, katkı paylarını, en geç şirkete intikalini takip eden ikinci iş gününde yatırıma yönlendirmek zorundadır. Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde yer alan şartlar çerçevesinde, katkı payını birden fazla fon arasında paylaştırabilir.”

Yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde katılım hesabına aktarılan tutarlar yatırıma yönlendirilmekte ve yatırım sonucunda elde edilen nemalar hesabın getirisini oluşturmaktadır. Ancak bireysel emeklilik sistemine yatırılan katkı payları ile katılımcıya gelecekte ne kadar maaş veya ikramiye sağlanacağı kesin olarak tespit edilmesi mümkün değildir. Zira, bireysel emeklilik hesabı bir birikim hesabı olup, gelecekte ödenecek maaş, prim veya geri ödemelerin kaynağını ödenen anaparalar ile bu ana paraların getirilerinin toplamı oluşturmakta; elde edilecek getirilerin ekonomik koşullara göre değişkenlik göstermesi bireysel emeklilik sisteminden çıkış anında elde edilecek gelirin değişken olması sonucunu doğurmaktadır. Bu durumun doğal sonucu ise katılımcının bireysel emeklilik sistemine yatırdığı katkı payları bakımından uzun vadede reel zarara uğrama ihtimalinin varlığıdır.

¹¹ 28.03.2001 tarihli ve 24366 sayılı Resmî Gazete; 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu.

¹² 09.11.2011 tarihli ve 28462 sayılı Resmî Gazete; 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Yönetmeliği.

4632 sayılı Kanun, madde 6'ya göre "katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile elli altı yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir program dahilinde ödenmesini, tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilir." Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, bireysel emeklilik sistemi sadece bir emeklilik planı niteliğinde değildir. Başka bir deyişle, sisteme sadece emekli olmak amacıyla dahil olma zorunluluğu yoktur. Uzun vadeli bir mali yatırım aracı olarak bireysel emeklilik sistemine katılmak mümkün olduğundan emeklilik şartları sağlanmadan sistemden ayrılmak suretiyle uzun vadeli bir getiri elde etmek de mümkündür. Ayrıca, sistemden emeklilik hakkı kazananlara yapılacak ödemeler hesapta oluşan birikimler ile sınırlı olduğundan bu durum özellikle katılımcıya yapılacak maaş ödemelerinde önem kazanmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminde ölüncüye kadar maaş ödemekle birlikte bireysel emeklilik sisteminde böyle bir durum her zaman için geçerli değildir. Yapılacak ödemeler toplamı birikim tutarı ile sınırlı olduğundan birikim tutarının kısa sayılacak bir süre içerisinde katılımcıya ödenmesi durumunda, daha sonraki zamanlar için maaş şeklinde herhangi bir ödeme söz konusu olmayacaktır.¹³

2.4- Bireysel Emeklilik Sisteminin Kurumsal Yapısı ve İşleyişi

Türkiye'de bireysel emeklilik sisteminin kurumsal yapısı içerisinde en üstte yer alan kuruluş Bireysel Emeklilik Danışma Kuruludur. Yapısı ve görevleri 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 3. maddesinde tanımlanan Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun (BEDK) görevi, bireysel emeklilik politikalarını belirlemek ve bunların gerçekleştirilmesi için alınması gerekli önlemler konusunda tavsiye niteliğinde kararlar almaktır. Kurul, Hazine Müsteşarı'nın başkanlığında Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından görevlendirilecek en az genel müdür düzeyinde birer temsilciden oluşur. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu en az üç ayda bir Müsteşarlıkça önerilen tarih ve gündemle toplanmaktadır.¹⁴

Danışma Kurulu üç ayda bir Müsteşarlıkça önerilen ve başkan tarafından belirlenen tarih ve gündemle olağan olarak toplanır. Danışma Kurulu üyelerinin toplantılara bizzat katılmaları esastır. Üyelerin herhangi bir nedenle islerinden geçici veya sürekli olarak ayrılmaları halinde yerlerine vekilleri toplantıya katılır. Olağan toplantılar dışında Danışma Kurulu, Başkanın gerek gördüğü hallerde veya Danışma Kurulu üyelerinden birinin yazılı başvurusu üzerine Başkan tarafından olağanüstü toplantıya çağırılabilir. Danışma Kurulu toplantılarına görüşülecek konunun gerektirdiği hallerde diğer kamu kurum ve kuruluşları, şirketler veya kamu tüzel kişiliğini haiz kurumların yetkili temsilcileri de görüşleri alınmak üzere çağırılabilir. Danışma Kurulu toplantıya çağırılan üyelerin yarısından bir fazlası ile toplanır. Kararlar, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Üyeler çekimser oy kullanmazlar. Bireysel emeklilik sisteminin merkezinde katılımcı ve emeklilik şirketi olup, sistemin temel unsuru katılımcı ve emeklilik şirketi arasında yapılan emeklilik sözleşmesidir. Emeklilik şirketleri ve portföy yönetim şirketleri arasında yapılan sözleşme ile emeklilik yatırım fonlarının uzman portföy yöneticileri tarafından yönetilmesi sağlanmıştır. Takas bank, SPK tarafından saklayıcı kurum olarak

¹³ Erkan Aydın, Ersin Kaplan, (2014). Bireysel Emeklilik Sisteminin Vergi Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, s. 94-114.

¹⁴ 31.10.2001 tarih ve 24569 sayılı Resmî Gazete; Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik.

yetkilendirilmiştir. Böylece, emeklilik yatırım fonu varlıklarının emeklilik şirketleri varlıklarından ayrı olarak Takasbank'ta saklanması ile katılımcıların fon varlıkları güvence altına alınmıştır. 12 Ocak 2008 tarihinde 26754 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Emeklilik Gözetim Merkezi Çalışma Esasları Yönetmeliği"ne göre, Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM) temel olarak, emeklilik şirketlerinin faaliyetlerinin günlük olarak gözetimi ve ilgili kurumlara raporlanması yanında katılımcı ve kamuoyunun bilgilendirilmesi fonksiyonlarını da yerine getiren bir kontrol noktasıdır.¹⁵ Hazine Müsteşarlığı ve SPK sistem ile ilgili düzenlemeleri yapan ve diğer unsurların bu düzenlemelere uygunluğunu denetleyen, sistemin güven için islemesini sağlayan kurumlardır.¹⁶

3- BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN GELİR VERGİSİ KANUNU UYGULAMASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1- 6327 Sayılı Kanun Öncesi Eski Uygulama

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 22/1. maddesine göre;

- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlara yapılan ödemelerin %25'i,
- Bireysel emeklilik sisteminden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %25'i,
- Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenlere yapılan ödemelerin %10'u ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %10'u,
- tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı, gelir vergisinden müstesnadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 40/9. maddesine göre;

- İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları -mezkur Kanun'un 63/3. maddesindeki belirlene oran ve haddi aşmamak şartıyla- ticari kazancın tespitinden gider unsuru olarak dikkate alınabilecektir.

GVK'nın¹⁷ 63/3. maddesi uyarınca; sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla;

- ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler ile
- bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları,

vergi matrahının tespitinden indirim konusu yapılabilmektedir.

İndirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı,

- ödendiği ayda elde edilen ücretin %10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerde, ödendiği ayda elde edilen ücretin %5'ini),
- yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacaktır. Bakanlar Kurulu bu oranı %20 oranına kadar (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için %10 oranına kadar) artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkili kılınmıştır.

¹⁵ 12 Ocak 2008 tarihinde 26754 sayılı Resmi Gazete; "Emeklilik Gözetim Merkezi Çalışma Esasları Yönetmeliği.

¹⁶ 31.10.2001 tarih ve 24569 sayılı Resmi Gazete; Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik.

¹⁷ 31.12.1960 Tarih ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

GVK'nın 89'uncu maddesi uyarınca, gelir vergisi beyannamesinde bildirilen gelirlerden, mükelleflerin şahsı, eş ve küçük çocukları için ödemiş oldukları bireysel emeklilik sistemi katkı payları ile şahıs sigorta primleri, yine aynı sınırlar dahilinde -bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları için %10, şahıs sigorta primleri için %5, asgari ücretin yıllık tutarının aşılması- indirim konusu yapılabilmektedir. Ancak, indirim olarak dikkate alınacak prim ve katkı payı tutarlarının ücret geliri elde edenler için ücretin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş olması, eş ve çocukların ayrı beyanname vermeleri durumunda ise kendi gelirlerinden indirim konusu yapmaları gerekmektedir.

GVK'nın 75/15. maddesinde; tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler,

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,

hükmüne yer verilerek, bireysel emeklilik sistemine tabii olanlara yapılan ödemelerin gelir unvanı olarak menkul sermaye iradı olarak sayılmaktadır.

GVK'nın 94/15. maddesine göre;

- On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden %15,

- On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden %10,

- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden %5 oranında vergi tevkifatı yapılması hükmüne bağlanmıştır. Bu gelirler yıllık beyana tabii olmadığından yapılan tevkifat söz konusu gelirler için nihai vergilendirme niteliğini taşımaktadır.

GVK'nın toplama yapılmayan haller başlıklı 86. maddesinde, tam mükellefiyette mezkur Kanun'un 75/15. maddesinde yazılı menkul sermaye iratları için beyanname verilmeyeceği, diğer gelirler için beyanname verilse de bu gelirlerin beyannameye dahil edilmeyeceğini açıkça ifade etmiştir. Bu bağlamda bireysel emeklilik sistemine yapılan ödemeler üzerinden yapılan tevkifat nihai vergi halini almaktadır. Mezkur Kanun'un 86/2. maddesinde ise dar mükellefler için tamamı Türkiye'de tevkifat yoluyla vergilendirilmiş menkul sermaye iratları beyan edilmeyecek bu haliyle stopaj nihai vergi olarak kabul edilecektir.

6327 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik öncesinde, katılımcıya yapılan ödemelerin tamamı (anapara ve getiri tutarı toplamı) menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, değişiklik öncesi GVK madde 75/15. ve GVK madde 94/15. hükümleri çerçevesinde yapılan %15-%10 ve %5 oranında vergi tevkifatı yapılması hükmüne bağlanmıştır. Bu gelirler yıllık beyana tabii olmadığından yapılan tevkifat söz konusu gelirler için nihai vergilendirme niteliğinde olacaktır.

Tevkifata esas olan tutar, elde edilen birikim tutarına %25'i oranında istisna uygulandıktan sonraki kalan kısımdır. Zira, 6327 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler öncesinde yürürlükte olan GVK

madde 22/1'e göre "bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %25'i" gelir vergisinden istisna edilmiş bulunmaktadır. Ancak bu istisna hükmü, 29.08.2012 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmış olup, bu tarihten itibaren elde edilen bireysel emeklilik gelirlerinin tamamının vergiye tabi tutulması esası benimsenmiştir.

Eski uygulamada, sistemden ayrılış esnasında elde edilen birikim tutarının istisna tutarı hariç olmak üzere kalan kısmın tamamı üzerinden anapara ve getiri ayrımı yapılmaksızın vergi tevkifatı yapıldığı için, 6327 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce bireysel emeklilik sistemi ve diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden kesilen vergilerin anaparaya isabet eden kısımlarının red ve iadesi yoluna da gidilmiş bulunmaktadır.¹⁸

3.2- 6327 Sayılı Kanun Sonrası Mevcut Uygulama

Ülkemizde 6327 sayılı Kanun ile bireysel emeklilik sisteminde yeni bir dönem başlamıştır. İlk olarak bireysel emeklilik sistemine katılımı özendirmek amacıyla uygulamaya konulacak devlet katkısı uygulaması olmak üzere, Gelir Vergisi Kanunu ve diğer çeşitli kanun hükümlerinde yapılan değişikliklerle sistem daha cazip hale gelmiş ve kanun hükümlerinden doğan sorunlar giderilmeye çalışılmıştır. Konu hakkında 83, 85 ve 92 No'lu Gelir Vergisi Sirküleri ve Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik çıkarılarak kanun hükümlerinin daha iyi anlaşılmasına imkan tanınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde bireysel emeklilik sistemindeki yeni dönem uygulamalarına değinilecek ve yeni kanunla çeşitli kanunlarda yapılan düzenlemeler izah edilmeye açılacaktır.¹⁹

3.2.1- Devlet Katkısı Uygulaması

6327 sayılı Kanun ile bireysel emeklilik sisteminde yapılan en önemli değişikliklerden biri %25 devlet katkısının getirilmesidir. Nitekim önceki uygulamada böyle bir devlet katkısı öngörülmemiştir. Mezkur Kanun'un 29. maddesinde yapılan düzenlemeye göre, 01/01/2013 tarihinden itibaren bireysel emeklilik hesabına yatırılan her katkı payı için işverenler tarafından katılımcı adına yapılan katkı payı ödemeleri hariç olmak üzere ve ilgili takvim yılına ait hesaplama ilişkin dönemin sona erdiği tarihte geçerli brüt asgari ücretin hesaplama dönemine isabet eden toplam tutarını (aylık brüt asgari ücretin %25'i) aşmamak üzere bireysel emeklilik hesabına yatırılan katkı payları için %25 oranında devlet katkısı ödenecektir. Devlet katkısının üst limiti aylık brüt asgari ücretin %25'i kadar olmaktadır.

Yapılan düzenlemelere göre;

- İşveren tarafından yapılan ödemeler hariç, katılımcı adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının %25'ine karşılık gelen tutar, devlet katkısı olarak hesaplanacak ve Devlet bütçesine konulan ödenekten ilgili hesaba ödenecek,
- Devlet katkısı, katkı payı ödemelerinden ayrı olarak takip edilecek ve Müsteşarlıkça belirlenen yatırım araçlarında yatırıma yönlendirilecek,

¹⁸ 04.07.2012 tarihli ve GVK-83/2012-5 Sayılı Bireysel Emeklilik Sistemi-3 sayılı "Bireysel emeklilik sistemi ve diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden kesilen vergilerin anaparaya isabet eden kısmının red ve iade işlemleri" konulu Sirküler.

¹⁹ A. İnneci, (2013). Bireysel Emeklilik sisteminde Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirmeler, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 22, Sf 123-134.

- Katılımcılardan;
 - a) En az 3 yıl sistemde kalanlar devlet katkısı ve getirilerinin %15'ine,
 - b) En az 6 yıl sistemde kalanlar devlet katkısı ve getirilerinin %35'ine,
 - c) En az 10 yıl sistemde kalanlar devlet katkısı ve getirilerinin %60'ına,
 - d) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat veya malûliyet nedeniyle ayrılanlar devlet katkısı ve getirilerinin tamamına, hak kazanacaklar,
- Devlet katkısı ve getirilerinden hak kazanılan tutarlar sistemden ayrılma veya emeklilik durumunda katılımcıya ödenecektir.
- Vefat veya maluliyet hariç sistemden emekli olmadan ayrılan katılımcıların devlet katkısına ilişkin hesabındaki varsa hak kazanılmayan birikim tutarı genel bütçeye gelir kaydedilecek veya katılımcılara yapılacak devlet katkısı ödemesine mahsup edilebilecektir.²⁰

3.2.2- Gelir Vergisi İstisna Uygulamasına Son Verilmesi

6327 Kanununun 3. maddesine göre, Gelir Vergisi Kanunu'nun 22. maddesinde yapılan değişiklikle, 29 Ağustos 2012 tarihinden itibaren bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara yapılan ödemelerde uygulanan istisnaya son verilmiş bulunmaktadır. Önceki uygulamaya göre sistemden ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden yapılan vergi kesintisinde ayrılış şekli de dikkate alınmaktaydı. Nitekim örneklendirilecek olursa, sistemden maluliyet nedeniyle çıkan kişiye ödenen 100,00 TL'nin %25 TL'lik kısmı istisna kapsamında değerlendirilerek 75,00 TL üzerinden vergi kesintisi yapılmaktaydı. Keyfiyet nedeniyle ayrılanlara istisna ise uygulanmıyordu.

6327 sayılı Kanundan önce, bireysel emeklilik sisteminden emekli hakkı kazananlar ile zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %25'i, diğer sigorta şirketlerine 10 yıl prim ödeyenler ile zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %10'u gelir vergisinden istisnadır. İstisna edilen tutarlar üzerinden gelir vergisi stopajı yapılmamaktadır. Böylece 6327 sayılı Kanundan sonra, istisna uygulaması kaldırılmıştır.

3.2.3- Ödenen Katkı Paylarının Gelir Unsuru Açısından Değerlendirilmesi ve Stopaj

Bireysel emeklilik sisteminden katılımcıların elde ettikleri birikimlerin vergilendirilmesinde eski ve yeni vergileme rejimi arasındaki temel farklılık, eski rejimde elde edilen birikimin tamamının, anapara ve getiri ayrımı yapılmaksızın vergi matrahını oluşturmasıydı. 6327 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu madde 75'te yer alan menkul sermaye iradı tanımı ile uyuşmayan bu uygulamadan vazgeçilmiş ve mevcut yeni uygulama ile anapara dışında sağlanan birikimin vergiye tabii tutulması yoluna gidilmiştir. Bu itibarla mevcut uygulamada, bireysel emeklilik sisteminin vergilendirilmesi, sadece sistemden ayrılma esnasında elde edilen birikimler üzerinden yapılmaktadır. Vergiye tabii gelirin tespitinde, bireysel emeklilik şirketi tarafından hak sahibine yapılan ödeme içerisindeki anapara haricindeki kısım tevkifata esas alınacaktır. Diğer taraftan 6327 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrasında, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının gelir vergisi matrahından indirilmesi uygulamasına son verilmiş ve sistemden emeklilik veya ayrılma suretiyle çıkışlarda elde edilen toplu

²⁰ 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

para veya maaş ödemelerinin içerdiği "irat tutarı" menkul sermaye iradı olarak düzenlenmiştir. 6327 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen 75. maddenin 2. fıkrasının 16. bendi ile elde edilen "irat tutarının" menkul sermaye iradı olduğu hükme bağlanmıştır. Mezkur Kanun maddesine göre, "4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil" olmak üzere bireysel emeklilik sisteminden:

"On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı", "on yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı" ve "emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı" menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir.

GVK, madde 75/(2)-16'da ayrıca irat tutarının, "hak kazanılan Devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve devlet katkısının hak edilen kısmı indirilerek" bulunacağı hükme bağlanmıştır. Bireysel emeklilik sisteminden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde, eskiden olduğu gibi stopaj yoluyla vergileme esas olacaktır. Yani söz konusu gelirlerin vergilendirilmesi, yeni hükümlerden sonra da sadece stopaj yoluyla yapılacak, bu gelirler için herhangi bir şekilde beyanname verilmesi söz konusu olmayacaktır.

6327 sayılı Kanununun 6. maddesine göre, GVK'nın 75 maddesinde yapılan değişiklikle, bireysel emeklilik ve diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemelerde sadece getiriler üzerinden vergi kesintisi yapılacaktır. Bu düzenleme, 29 Ağustos 2012 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Kanun geçici 1. maddesinde yapılan düzenlemeye göre, 7 Ekim 2001 tarihinden sonra, 29 Haziran 2012 tarihinden önce bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlardan anapara ve gelir toplamı üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisinin anaparaya isabet eden kısmı iade edilecektir. İade için 29 Ağustos 2012 tarihinden itibaren bir yıl içinde vergi dairelerine başvurulması ve konuyla ilgili açılan davalardan ve dava haklarından feragat edilmesi gerekmektedir.²¹

6327 sayılı Kanun ile GVK'nın 75'inci maddesine 29/08/2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere eklenen (16) numaralı bent uyarınca;

Bireysel emeklilik sisteminden;

- a) On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği **irat tutarı** (28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.),
- b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği **irat tutarı** (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.),
- c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği **irat tutarı** (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.),

²¹ 83 Sıra No.lu Gelir Vergisi Sirküleri

menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir. Yine aynı tarihten itibaren geçerli olmak üzere Gelir Vergisi Kanunu'nun 22. maddesinde yapılan düzenleme ile anılan menkul sermaye iratlarına ilişkin istisna hükmü kaldırılmıştır.

Yapılan düzenlemeye göre; 75. maddenin ikinci fıkrasının (16) numaralı bendinde yer alan irat tutarı; hak kazanılan devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve devlet katkısının hak edilen kısmı indirilerek bulunur.

Daha önce gerek bireysel emeklilik sisteminde gerekse diğer şahıs sigorta sistemlerinde katılımcılara ödenen anapara dahil tutarın tamamı menkul sermaye iradı olarak kabul edilmekte iken; yapılan değişiklikle sadece yapılan irat ödemeleri menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiş, anapara tekabül eden ödemelerin menkul sermaye iradı olarak kabul edilmesinden vazgeçilmiştir. Düzenlemede ayrıca menkul sermaye iradının sayılacak iradın nasıl hesaplanacağı da açıklanmıştır.

Stopaj yoluyla vergileme GVK'nın 94/16. maddesi uyarınca yapılacaktır. 29/08/2012 tarihinden itibaren geçerli olacak yeni düzenlemeye göre stopaj yoluyla vergilemede aşağıdaki hususlar dikkate alınacaktır;

- Eski uygulamadan farklı olarak stopaj, sadece irat olarak kabul edilen tutarlar üzerinden yapılacaktır. Yani anaparaya tekabül eden tutarlar üzerinden vergi kesintisi yapılması şeklindeki uygulamadan vazgeçilmiştir.
- GVK'nın 22. maddesinde yer alan istisna kaldırıldığı için, stopaj yapılırken herhangi bir istisna uygulanmayacak ve ödenen iratların tamamı stopaja tabi tutulacaktır.
- Yapılacak stopajın oranını Bakanlar Kurulu belirleyecektir.

Bakanlar Kurulu;

- a) On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları,
- b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları,
- c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları,

için ayrı stopaj oranları belirleyebilir. Ayrıca Bakanlar Kurulu söz konusu menkul sermaye iratlarından; prim ve katkı paylarının, ücretin safi tutarı ile ticari kazancın tespitinde veya diğer gelir unsurlarına ilişkin gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapıp yapılmadığına, indirim konusu yapılması halinde indirime esas süreye, devlet katkısı elde edilmediğine veya devlet katkısı elde edilen süreye, sigortalı ve katılımcıların kalış sürelerine ve ayrılma biçimlerine göre, farklı oranlar da tespit edebilecektir.

- Katılımcı tarafından hak kazanılmaması nedeniyle devlet katkılarının ve bunlara isabet eden irat tutarlarının Hazine'ye geri ödenmesi durumunda, söz konusu devlet katkısı tutarlarına isabet eden irat tutarları üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

3.2.4- İşverenler Tarafından Yapılan Katkı Payı Ödemelerinde Gider Yazabilme İmkani

6327 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeye göre gerek işverenler gerek personel tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ücret matrahından indirilmeyecektir. 6327 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle değişik Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'inci maddesinin birinci fıkrasının (9) numaralı

bendinde yer alan hüküm, işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının, ücretle ilişkilendirilmeksizin, ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesine imkan tanımıştır. Bu kapsamda indirim konusu yapılabilecek tutarın toplamı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacaktır. Gerek işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, gerekse Gelir Vergisi Kanunu'nun 63'üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında indirim konusu yapılacak şahıs sigortaları prim ödemelerinin toplam tutarı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını da aşamayacaktır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. Maddesi'nin birinci fıkrasının (9) numaralı bendi kapsamında yapılacak indirim, işverenler tarafından hizmet erbabına yönelik olarak sadece bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarını içermekte olup, şahıs sigorta primlerini içermemektedir.

İşverenlerce ödenen şahıs sigorta primleri, işle ilgili olarak ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen ücret kapsamında olduğundan, Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'inci maddesinin (1) numaralı bendi çerçevesinde genel gider olarak her hangi bir tutar ve oran sınırlaması olmaksızın indirim konusu yapılabilecektir. İşverenlerce karşılanan katkı payları ile hizmet erbabınca ödenen primlerin, sınırları aşan kısmı için, primler ücret matrahının tespitinde indirim konusu yapılamayacak, işverenlerce ödenen katkı payları ise ücret matrahıyla ilişkilendirilmeksizin doğrudan gider yazılamayacak, yani brütleştirilip stopaja tabi tutulmak suretiyle giderleştirilebilecektir.

3.2.5- Ücretlerde ve Yıllık Beyanname Üzerinden Yapılacak İndirime İlişkin Düzenleme

01.01.2013 tarihinden geçerli olmak üzere bireysel emeklilik sistemine göre ödenen katkı paylarının ücret gelir vergisi matrahından indirilmesi uygulamasına son verilmiş bulunmaktadır. Kanun'un 5. maddesine göre GVK'nın 63. maddesinin 3. fıkrasında yapılan değişiklikle, bireysel emeklilik sistemine göre ödenen katkı paylarının ücret gelir vergisi matrahından indirilmesi uygulamasına son verilmiştir. 01.01.2013 tarihinden geçerli olmak üzere bireysel emeklilik sistemine göre ödenen katkı paylarının yıllık beyanname üzerinden indirilebilmesi uygulamasına da son verilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 63. ve 89. maddesinde yapılan düzenlemeyle aynı Kanun'un 85. maddesi kapsamında yıllık gelir vergisi beyanname veren mükelleflerin bireysel emeklilik sistemine göre ödenen katkı paylarının yıllık beyanname üzerinden indirilebilmesi uygulamasına son verilmiştir. Yeni düzenlemeye göre verilen beyanname üzerinden sadece şahıs sigortası primleri indirilebilecektir.²²

6327 sayılı Kanunla GVK'nın 75'inci maddesinde yapılan düzenlemeye paralel olarak anılan Kanun'un 86'ncı maddesinde de düzenleme yapılmış ve bireysel emeklilik sisteminden elde edilen gelirler için yıllık beyanname verilmeyeceği, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirlerin beyannameye dahil edilmeyeceğine yönelik düzenleme korunmuştur. Buna göre bireysel emeklilik sisteminden elde edilen gelirler için yıllık beyanname verilmeyecek ve başka gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89'uncu maddesinde yapılan düzenleme uyarınca, 01/01/2013 tarihinden itibaren, yıllık beyanname veren mükellefler (ücret geliri elde edenler dahil) için vergi matrahlarının tespitinde bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları indirim konusu yapılamayacaktır. Söz konusu hükümler 01/01/2013

²² Cumhuriyet Çetin, Bireysel emeklilik Sisteminde Neler Değişti. <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/cumhuriyetin/002/>, Erişim Tarihi: 08 Ocak 2016.

tarihinde yürürlüğe gireceğinden, anılan tarihten önceki vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak, yıllık beyanname veren mükellefler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, bu konudaki önceki düzenlemelere göre 2012 takvim yılına ilişkin olarak verilecek yıllık beyanname gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecektir.

3.2.6- İrat Tutarının Hesaplanması

6327 sayılı Kanunla GVK'nın 75. maddesinde yapılan düzenleme ile gerek bireysel emeklilik sisteminden gerekse diğer sigorta işlemlerinden elde edilen ve menkul sermaye iradı olarak adlandırılan gelirin tanımı değiştirilmiş ve sadece nema kısımları irat olarak kabul edilmiştir.

Gerek bireysel emeklilik sisteminde gerekse diğer şahıs ve hayat sigorta işlemlerinde elde edilen nemayı genel olarak katılımcıların bu sistemlere ödedikleri katkı payları ve diğer ödemelerin, bireysel emeklilik ya da sigorta şirketleri tarafından değişik yatırım araçlarına yönlendirmek suretiyle değerlendirilmesi sonucu elde edilen gelirler olarak tanımlayabiliriz. Bu genel tanımın dışında 6327 sayılı Kanunla GVK'nın 75'inci maddesine eklenen hüküm ve diğer uygulamalar doğrultusunda "nema" tutarının hesaplanmasında aşağıdaki unsurların da dikkate alınması gerekmektedir.

- Şahıs sigortaları kapsamında yapılan ödemelerde irat tutarı, varsa fesih ve iştirak kesintisi indirilmeden önceki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek hesaplanmalıdır.
- Bireysel emeklilik sistemi kapsamında yapılan ödemelerde irat tutarı, hak kazanılan devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve devlet katkısının hak edilen kısmı indirilerek hesaplanmalıdır.
- Bireysel emeklilik sisteminde katılımcılara emeklilik şirketleri tarafından yönetim gider kesintisi iadesi, katkı payı ödemesi ve benzeri şekilde gerçekleştirilen ve birikim tutarına dahil edilmesi gereken bonus ödemeleri ile gecikme cezaları, katılımcı tarafından ödenen katkı payı mahiyeti taşımadıklarından, bu tutarların irat olarak kabul edilmesi gerekmektedir.
- Döviz endeksli birikimli hayat sigortalarında, irat tutarının hesaplanmasında anapara kur farkları irat tutarına dahil edilecek olup, yatırıma yönlendirilen tutarın tespitinde yatırıma yönlendirme tarihindeki kurun esas alınması gerekmektedir.
- Bireysel emeklilik sisteminde, işveren grup emeklilik planları çerçevesinde ücretlilerce hak edilmeyen kısmın işverence diğer katılımcılara aktarılması durumunda, aktarılan bu tutar diğer katılımcıların katkı paylarına dahil edilecektir.

3.2.7- Bireysel Emeklilik Sisteminde Elde Edilen Gelirlerin Beyan Durumu

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesine göre yapılan tevkifat, söz konusu gelir unsurları için nihai vergilendirme olacaktır. Gelir Vergisi Kanunu'nun madde 86/1-a hükmü gereğince, tam mükellefler tarafından elde edilen GVK madde 75/16'da yazılı olan menkul sermaye iratları, (yani devlet katkısı dahil olmak üzere bireysel emeklilik sisteminden sağlanan gelirler) için "*yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez.*"

Ayrıca Gelir Vergisi Kanunu'nun madde 86/2. hükmü gereğince, "*dar mükellefiyette, tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar*" için beyanname verilmez. Gelir Vergisi Kanunu'nun madde 75/16'da menkul sermaye iratları arasında sayılan ve mezkur Kanun'un 94/16. maddesi

gereğince tevkifata tabi tutulan bireysel emeklilik gelirleri dar mükelleflerce beyan edilmeyecektir. Dolayısıyla, bireysel emeklilik sisteminden ayrılmak suretiyle elde edilen gelirler devlet katkısı dahil olmak üzere gerek tam mükellefler gerekse dar mükellefler tarafından beyan edilmeyecek, diğer gelir unsurları için beyanname verilmesi halinde dahi bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir. Sonuç itibarıyla, Gelir Vergisi Kanunu madde 94/16 çerçevesinde yapılan tevkifat bu gelir unsurları için nihai vergilendirme olacaktır.

3.3- 327 Sayılı Kanun Öncesi Uygulama ile 6327 Sayılı Kanun Sonrası Uygulamanın Karşılaştırılması

Bireysel emeklilik sisteminde vukuu bulan gelişmeler çalışmamızın önceki bölümlerinde açıklanmıştır. Aşağıda emeklilik sisteminde, 6327 sayılı Kanun öncesi ve sonrası uygulamaya, karşılaştırmalı olarak maddeler halinde özet olarak yer verilmiştir.

6327 sayılı Kanundan önce;

- bireysel emeklilik sistemi katılım payları gelirin %10'unu, asgari ücretin yıllık brüt tutarını aşmamak koşuluyla vergi matrahından indirim olarak dikkate alınabilmektedir.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- bireysel emeklilik sistemi katılım payları vergi matrahından indirilemeyecektir.
- asgari ücretin yıllık brüt tutarı ile sınırlı olmak üzere bireysel emeklilik sistemi katılım payının %25'i kadar devlet teşviki verilecektir. Katılımcı devletin katkı payının; üçüncü yılın sonunda %15, altıncı yılın sonunda %35, onuncu yılın sonunda %60, emeklilik durumunda da %100'üne sahip olabilecektir.
- hak edilen devlet katkı payı vergilendirilmeyecek, sadece neması stopaj yoluyla vergilendirilecektir.

6327 sayılı Kanundan önce;

- işverenlerin çalışanları adına ödedikleri katkı payları ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %10'u ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak kaydıyla ücret matrahı ile ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilmektedir. (GVK 63/3'üncü maddesi kapsamında, ücretin safi tutarının belirlenmesinde dikkate alınan katkı payları ve prim ödemeleri var ise, bunlar %10'luk ve asgari ücretin yıllık tutarı ile ilgili sınırlamada dikkate alınmaktadır.)

6327 sayılı Kanundan sonra;

- işverenlerin çalışanları adına ödedikleri katkı payları ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'i ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak kaydıyla ücret matrahı ile ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilmektedir. (GVK 63/3'üncü maddesi kapsamında, ücretin safi tutarının belirlenmesinde dikkate alınan hayat ve/veya şahıs sigortası prim ödemeleri var ise, bunlar %15'lik ve asgari ücretin yıllık tutarı ile ilgili sınırlamada dikkate alınacaktır.)
- işverenlerin çalışanları adına ödedikleri katkı payları üzerinden devlet katkısı hesaplanmayacaktır.

6327 sayılı Kanundan önce;

- ücretlinin şahsına, eşine, küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık vb. şahıs sigorta primlerinin hizmet erbabı tarafından ödenmesi koşuluyla, gelirin %5'i ve asgari ücretin yıllık brüt tutarı ile sınırlı olmak üzere ücret matrahından indirilebilmektedir. Bu sınırların hesabına, işverenler tarafından katılımcılar adına ödenen bireysel emeklilik katkı payları dâhil edilecektir.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- ücretlinin şahsına eşine, küçük çocuklarına ait hayat sigorta primlerinin yarısı ile ölüm, kaza, hastalık vb. şahıs sigorta primlerinin hizmet erbabı tarafından ödenmesi koşuluyla, gelirin %15'i ve asgari ücretin yıllık brüt tutarı ile sınırlı olmak üzere ücret matrahından indirilmektedir. Bu sınırların hesabına, işverenler tarafından katılımcılar adına ödenen bireysel emeklilik katkı payları dâhil edilecektir.

6327 sayılı Kanundan önce;

- bireysel emeklilik sisteminden emekli hakkı kazananlar ile zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %25'i, diğer sigorta şirketlerine 10 yıl prim ödeyenler ile zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %10'u gelir vergisinden istisnadır. İstisna edilen tutarlar üzerinden gelir vergisi stopajı yapılmamaktadır.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- istisna uygulaması kaldırılmıştır.

6327 sayılı Kanundan önce;

- bireysel emeklilik sisteminden ayrılma veya emekli olma durumunda yapılan ödemelerin tamamı menkul sermaye iradı sayılmak suretiyle, belirli oranlarda gelir vergisi stopajına tabidir.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- bireysel emeklilik sisteminden ayrılma veya emekli olma durumunda yapılan ödemelerin yalnızca irat (nema) kısmına isabet eden tutarları menkul sermaye iradı sayılmak suretiyle, belirli oranlarda gelir vergisi stopajına tabidir. Bakanlar Kurulu stopaj oranlarını belirleyecektir.

6327 sayılı Kanundan önce;

- tüzel kişiliğe haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerin tamamı menkul sermaye iradı sayılmak suretiyle, belirli oranlarda gelir vergisi stopajına tabidir.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- tüzel kişiliğe haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerin yalnızca irat (nema) kısmına isabet eden tutarları menkul sermaye iradı sayılmak suretiyle, belirli oranlarda gelir vergisi stopajına tabidir. Bakanlar Kurulu stopaj oranlarını belirleyecektir.

6327 sayılı Kanundan önce;

- işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarlar prime esas kazançta eklenecektir. Ancak aylık toplamı asgari ücretin %30'unu geçmeyen ödemeler prime esas kazançta tabi tutulmaz.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarlar prime esas kazançta eklenecektir. Ancak aylık toplamı asgari ücretin % 30'unu geçmeyen ödemeler prime esas kazançta tabi tutulmaz.

6327 sayılı Kanundan önce;

- bireysel emeklilik sisteminden ayrılma veya emekli olma nedeniyle yapılan ödemelerde nihai vergileme yapılan ödemelerin tamamı (anapara+nema) üzerinden alınan tevkifat yoluyla gerçekleşmekte olup, yapılan ödemeler nedeniyle yıllık gelir vergisi beyannamesinin verilmesine yahut verilen beyannameye ilave edilmesine gerek bulunmamaktadır

6327 sayılı Kanundan sonra;

- bireysel emeklilik sisteminden ayrılma veya emekli olma nedeniyle yapılan ödemelere konu iratlarda (nemalarda) nihai vergileme tevkifat yoluyla gerçekleşmekte olup, elde edilen iratlar nedeniyle yıllık gelir vergisi beyannamesinin verilmesine yahut verilen beyannameye ilave edilmesine gerek bulunmamaktadır.

6327 sayılı Kanundan önce;

- tüzel kişiliğe haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerde nihai vergileme yapılan ödemelerin tamamı üzerinden alınan tevkifat yoluyla gerçekleşmekte olup, yapılan ödemeler nedeniyle gelir vergisi beyannamesi verilmesine yahut verilen beyannameye ilave edilmesine gerek bulunmamaktadır.

6327 sayılı Kanundan sonra;

- tüzel kişiliğe haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelere konu iratlarda (nemalarda) nihai vergileme tevkifat yoluyla gerçekleşmekte olup, elde edilen iratlar (nemalar) nedeniyle gelir vergisi beyannamesi verilmesine yahut verilen beyannameye ilave edilmesine gerek bulunmamaktadır.²³

4- ÖRNEKLER

4.1- 6327 Sayılı Kanun Öncesi Eski Uygulama

Örnek 1: Bir ücretlinin Kasım 2010 döneminde ücret matrahının tespitinde indirim konusu yapabileceği katkı payı ve prim ödemelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

- Aylık Brüt Ücret: 3.500 TL
- Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi: 150 TL
- Şahıs Sigorta Primleri Ödemesi: 200 TL
- Önceki Dönemlerde (Ocak-Ekim/2010) İndirim Konusu Yapılmış Toplam Tutar: 3.250 TL
- Asgari Ücretin Yıllık Tutarı: 8.934 TL
- Brüt Ücretin %10'u (3.500 x %10): 350 TL
- Brüt Ücretin %5'i (3.500 x %5): 175 TL

Çözüm:

Bu bilgilere göre, ücretlinin, şahıs sigorta primi ile ilgili olarak matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecek tutar ücretinin %5'i olan 175,00 TL ile sınırlıdır. Dolayısıyla 200,00 TL prim ödemesinin 175,00 TL'lik kısmı indirim konusu yapılabilecektir. Bu durumda şahıs sigorta primi olarak indirim konusu yapılacak tutarın yanı sıra bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payının tamamı olan 150,00 TL'de matrahın tespitinde indirim konusu yapılacaktır. Böylece indirilebilecek toplam tutar (175,00 + 150,00) 325,00 TL olacaktır.

İndirim konusu yapılacak katkı payı veya prim tutarının tespitinde esas alınacak ücret işveren tarafından çalışana hizmeti karşılığında ödenen aylık (maaş), prim, ikramiye, sosyal yardımlar ve zamlar gibi sürekli nitelikteki ödemelerin brüt tutarlarının toplamı olmalıdır. Gider karşılığı olarak ödenen tutarlar (yapılan gerçek bir giderin karşılığı olsun olmasın) dikkate alınmamaktadır. Bir takvim yılı içerisinde bireysel emeklilik ve diğer şahıs sigorta primleri ile ilgili olarak yapılabilecek indirim tutarı asgari ücretin yıllık tutarını aşmamalıdır. Bu sınırlama yıllık bazda dikkate alınacak olup, yıl içinde as-

²³ Bülent Çakar, (2008). Bireysel Emeklilik Sistemi, <http://www.batiymm.com.tr/?p=3512>, Erişim Tarihi 15 Ocak 2016.

gari ücret tutarında meydana gelebilecek değişiklikler, indirim yapılacak tutarların hesabında dikkate alınmalıdır. Ücretlinin eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için ücretli tarafından ödenen primler ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları da yukarıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde indirim konusu yapılabilecektir. Bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile şahıs sigorta primlerinin vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi için;

Bireysel emeklilik şirketlerinin 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 8'inci maddesinde yer alan hüküm uyarınca emeklilik branşında ruhsat almış şirketlerden olması, şahıs sigorta şirketlerinin ise Türkiye'de yerleşik ve merkezinin Türkiye'de olması gerekmektedir. Küçük çocuk tabirinden, 18 yaşını doldurmamış ve mükellef tarafından bakmakla yükümlü olunan (nafaka suretiyle bakılanlar dahil) kişilerin anlaşılması gerekmektedir.²⁴

Örnek 2:

Kasım 2010 döneminde bireysel emeklilik sistemine katılan bir ücretlinin ücret matrahının tespitinde indirim konusu yapabileceği katkı payı ve prim tutarlarının belirlenmesine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Aylık Brüt Ücret: 6.000 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi: 300 TL

Şahıs Sigorta Primleri Ödemesi: 150 TL

Eş Adına Şahıs Sigorta Primi Ödemesi: 300 TL

Önceki Dönemlerde (Ocak-Ekim/2010) İndirim Konusu Yapılmış Toplam Tutar: 6.000 TL

Asgari Ücretin Yıllık Tutarı: 8.934 TL

Brüt Ücretin %10'u (6.000 x %10): 600 TL

Brüt Ücretin %5'i (6.000 x %5): 300 TL

Eşin ücret geliri veya yıllık beyanname ile beyanı gereken başkaca bir geliri bulunmamaktadır.

Çözüm:

Bu bilgilere göre, brüt ücreti 6.000 TL olan ücretli, bireysel emeklilik sistemi ve şahıs sigortaları için ödediği toplam 750 TL'nin 600 TL'lik kısmını (brüt ücretinin %10'u) gelir vergisi matrahının hesaplanmasında indirim konusu yapabilecektir. Ücretlinin Kasım ayına kadar indirim konusu yaptığı tutar ile Kasım ayında indirim konusu yapabileceği tutarın toplamı asgari ücretin yıllık tutarından düşük olduğu için, asgari ücret tutarı ile ilgili sınırlamanın Kasım ayında yapılabilecek indirim tutarına bir etkisi olmayacaktır.

Örnek 3:

Yıllık beyanname verecek olan bir mükellefin 2010 yılı matrahının tespitinde indirim konusu yapabileceği katkı payı ve prim tutarlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Beyan Edilen Gelir: 70.000 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi: 0TL

Şahıs Sigorta Primleri Ödemesi: 4.000 TL

Asgari Ücretin Yıllık Tutarı: 8.934 TL

Beyan Edilen Gelirin %10'u (70.000 x %10): 7.000 TL

Beyan Edilen Gelirin %5'i (70.000 x %5): 3.500 TL

²⁴ B. Kantar, M. İnanç. (2010). Bireysel Emeklilik sistemi ve şahıs sigortalılarına ilişkin katkı payı ve primlerin vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılması ve elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 99, Sf 281-304.

Çözüm:

Mükellef tarafından 2010 takvim yılında sigorta şirketine ödenen 4.000 TL prim tutarı, asgari ücretin yıllık tutarını aşmamakla birlikte, yıllık gelir vergisi beyannamesinde yer alan indirimler ve geçmiş yıl zararları toplamından önceki tutarın %5'ini aştığından gelir vergisi matrahından indirebilecek tutar 3.500 TL olacaktır. Bu örnekte mükellef tarafından ödenen 4.000,00 TL, bireysel emeklilik sistemine ilişkin katkı payı olsaydı, bu tutarın tamamı, elde edilen gelirin %10'unu ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmadığından, matrahın tespitinde indirim konusu yapılabilecekti. Mükellefin eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri ve bunlar adına bireysel emeklilik sistemine ödenen prim ve katkı payları da yukarıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde indirim konusu yapılabilmektedir.

Örnek 4:

2010 yılında ticari faaliyeti 90.000 TL kâr ve serbest meslek faaliyeti 10.000 TL zararlarla sonuçlanan bir mükellefin 2010 yılı matrahının tespitinde indirim konusu yapabileceği katkı payı ve prim tutarlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Beyan Edilen Gelir: 80.000 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi: 6.000 TL

Şahıs Sigorta Primleri Ödemesi: 2.000 TL

Küçük Çocuklar Adına Şahıs Sigorta Primi Ödemesi: 1.500 TL

Asgari Ücretin Yıllık Tutarı: 8.934 TL

Beyan Edilen Gelirin %10'u: 8.000 TL

Beyan Edilen Gelirin %5'i: 4.000 TL

Çözüm:

Gerek bireysel emeklilik sistemi gerekse şahıs sigorta primleri için ödenen tutarlar ayrı ayrı değerlendirildiğinde beyan edilen gelirin %10'u ve/veya %5'i olarak belirlenmiş sınırların altında kalmakla birlikte, toplam indirim tutarı beyan edilen gelirin %10'u olan 8.000,00 TL olacaktır. Bu örnekte, beyan edilen gelir 90.000 TL olsaydı asgari ücretin yıllık tutarına ilişkin sınırlama nedeniyle indirim konusu yapılabilecek tutar 8.934 TL olacaktır. Mükelleflerce ödenen prim ve katkı paylarının yıllık beyanname ile beyan edilen gelirden indirebilmesi için, bu prim ve katkı paylarının ücretin safi tutarının tespitinde ayrıca indirilmemiş olması gerekmektedir. Mükellefin eşi ve çocuklarının ayrı beyanname vermeleri halinde, eş ve çocuklar adına ödenen prim ve katkı payları öncelikle kendi gelirlerinden indirilecektir.

Örnek 5:

Ücretlinin Kasım 2010 döneminde bireysel emeklilik sistemine ödediği katkı payı tutarı 300 TL'dir. Bu tutarın yarısı işveren tarafından emeklilik şirketine ödenmektedir. Mükellefin 2010 yılı matrahının tespitinde indirim konusu yapabileceği katkı payı ve prim tutarlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Aylık Brüt Ücret: 2.000 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi (ücretli): 150 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi (işveren): 150 TL

Önceki Dönemlerde (Ocak-Ekim/2010) İndirim Konusu Yapılmış Toplam Tutar: 600 TL

Asgari Ücretin Yıllık Tutarı: 8.934 TL

Brüt Ücretin %10'u (2.000 x %10): 200 TL

Brüt Ücretin %5'i (2.000 x %5): 100 TL

Ödenen katkı payı toplam tutarı 300,00 TL olmasına rağmen brüt ücretin %10'unun 200 TL olması nedeniyle, hem işçi hem de işveren tarafından toplam indirilecek katkı payı tutarı 200 TL olacaktır. İndirimde ücret matrahının tespitine öncelik verilmesi durumunda, ücretli tarafından ödenen katkı payı 150 TL Gelir Vergisi Kanunu'nun 63/3'üncü maddesi uyarınca, ücretin safi tutarının tespitinde indirim konusu yapılacaktır. Aynı dönemde işveren tarafından ödenen tutarın sadece 50 TL'lik kısmı ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilecektir. İşveren tarafından ödenen ancak Gelir Vergisi Kanunu'nun 40/9'uncu maddesi uyarınca indirilemeyen 100 TL ise ücret olarak vergilendirilmek suretiyle ticari kazancın tespitinde dikkate alınacaktır.

4.2- 6327 Sayılı Kanun Sonrası Yeni Uygulama

Örnek 1:

A isimli ücretli çalışana ilişkin ücret bilgileri ile hem hizmet erbabı tarafından hem de işverence bu çalışan adına yapılan prim ödemelerinin dökümü aşağıdaki gibidir:

Aylık brüt ücret: 4.000 TL

İşverence hizmet erbabı adına BES'ne yapılan prim ödemesi tutarı: 300 TL

Hizmet erbabı tarafından BES'ne yapılan prim ödemesi tutarı: 300 TL

Hizmet erbabı tarafından yapılan şahıs sağlık sigortası primi tutarı: 200 TL

Hizmet erbabı tarafından çalışmayan veya yıllık beyanname ile beyanı gereken bir geliri olmayan eş adına yapılan şahıs sağlık sigortası primi tutarı: 250 TL

Yıl içinde önceki dönemlerde indirim konusu yapılmış prim tutarı: 1.000 TL

Çözüm:

Konuların üzerinden adım adım ilerleyecek olursak:

- Aylık olarak ücret matrahından indirim konusu yapılabilecek olan şahıs sigorta primi ya da işverence doğrudan gider yazılabilecek bireysel emeklilik sistemi katkı payı ödemesi tutarı 600 TL olacaktır ($4.000 \text{ TL} \times 0,15 = 600 \text{ TL}$). Yıl içinde önceki dönemlerde indirim konusu yapılmış prim tutarı da 1.000,00 TL olduğundan asgari ücret tutarıyla ilgili yıllık sınıırın indirim konusu tutara bir etkisi olmayacaktır.
- Hizmet erbabı tarafından Bireysel Emeklilik Sistemi'ne yapılan prim ödemesi tutarı olan 300 TL yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde vergiye tabii kazançtan indirilemeyecektir. (Çalışan, diğer şartlar ve sınırlamalar çerçevesinde yaptığı bu bireysel emeklilik ödemesi için devlet katkısı hak edebilecektir.)

İndirimde ticari kazancın tespitine öncelik verilmesi durumunda;

- İşverence hizmet erbabı adına Bireysel Emeklilik Sistemine yapılan ödeme tutarı olan 300 TL bordro ile ilişkilendirilmeksizin doğrudan gider kaydedilecektir. 600 TL'lik indirim sınırı dikkate alındığında hizmet erbabı tarafından kendisi ve eşi için yapılan toplam 450 TL'lik (200 TL çalışan, 250 TL çalışanın eşi adına) şahıs sigortası ödemesinin 300 TL'lik kısmı vergiye tabi kazancın tespitinde indirim kabul edilecek, kalan kısmı indirim olarak kullanılamayacaktır.

İndirimde ücret matrahının tespitine öncelik verilmesi durumunda;

- Hizmet erbabı tarafından kendisi ve eşi için yapılan toplam 450 TL'lik (200 TL çalışan, 250 TL çalışanın eşi adına) şahıs sigortası prim ödemesi ücret matrahının tespitinde indirim kabul edilecektir. 600 TL'lik indirim sınırı dikkate alındığında, aynı dönemde işveren tarafından ödenen

katkı payı tutarının 150 TL'lik kısmı ücretle ilişkilendirilmeksizin doğrudan gider kabul edilecek, kalan kısmı ise ücret olarak çalışanın bordrosuna eklenip vergilenecek ve bu suretle ticari kazancın tespitinde gider kabul edilecektir.²⁵

Örnek 2:

01.02.2013 tarihi itibarıyla çalışmaya başlayan kişi için işveren tarafından 2013 Aralık ayında yapılan bireysel emeklilik katkı payı ödemesine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Aylık brüt ücret: 7.000 TL

İşverence hizmet erbabı adına BES'ne yapılan prim ödemesi tutarı: 1.000 TL

Önceki dönemlerde doğrudan gider yazılan tutar (2013/Şubat-Kasım): 10.000 TL

Yıllık brüt asgari ücret tutarı (*): 12.000,60 TL

(*) İlk 6 aylık dönem için 01.01.2013-30.06.2013 döneminde geçerli olan 978,60 TL'lik brüt asgari ücret tutarı ile ikinci 6 aylık dönem için 01.07.2013-31.12.2013 döneminde geçerli olan 1.021,50 TL'lik brüt asgari ücret tutarı esas alınarak hesaplanmıştır.

Çözüm:

Ücretli için işveren tarafından ödenen 1.000 TL'lik katkı payı tutarı ödemenin yapıldığı Aralık 2013 döneminde ücretlinin elde ettiği brüt ücretin %15'ini ve yıllık olarak da asgari ücretin yıllık sınırını aşmadığından (önceki dönemlerde doğrudan gider yazılan 10.000 TL ile bu dönem indirim konusu yapılacak bireysel emeklilik katkı payı tutarı olan 1.000 TL'nin toplamı asgari ücretin yıllık sınırını aşmamaktadır) ödenen katkı payı tutarının tamamı ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilecektir.²⁶

Örnek 3:

1 Şubat 2012 tarihinde bireysel emeklilik sistemine dahil olan ücretli 30.10.2015 tarihi itibarıyla sistemden ayrılmış olup, katkı payı ödemesine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Bireysel emeklilik sistemine giriş tarihi: 01.02.2012

Sistemden ayrılış tarihi: 30.10.2015

Sistemden ayrılış tarihinde çalışanın aldığı tutar: 10.000 TL anapara ve 1.000 TL anaparanın getirisini olmak üzere toplamda 11.000 TL

Çözüm:

Yeni düzenleme öncesi uygulamada anapara ve anaparaya ilişkin getiri tutarının toplamı olan 11.000 TL'nin tamamı üzerinden vergi kesintisi yapılmaktaydı. Yeni düzenlemede ise çalışan tarafından alınan tutarın anaparaya isabet eden 10.000 TL'lik kısmı için vergi ödenmeyecek, anaparanın getirisini olan 1.000 TL ise menkul sermaye iradı olarak değerlendirilerek gelir vergisi kesintisine tabi tutulacaktır.

Örnek 4:

Ücretlinin Kasım 2013 döneminde şahıs sigortalarına yaptığı prim ödemelerinin tutarı 200 TL'dir. Bu tutara ilave olarak ücretli tarafından 150 TL, işveren tarafından 150 TL olmak üzere bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payı tutarı 300 TL'dir.

²⁵ Fatih Özşahin, (2007). Bireysel Emeklilik Sistemi ve Katkı Payı Sigorta Primi, <http://www.verginet.net/dtt/1/bireysel-emeklilik-sistemi-katki-payi-sigorta-primi.aspx>, Erişim Tarihi 15 Ocak 2016.

²⁶ Melike Satici, (2013). Bireysel Emeklilik Sistemi, http://www.vergidegundem.com/tr_TR/publicationPaper?categoryName=Vergide&publicationNumber=12&publicationYear=2013&publicationId=1591197, Erişim Tarihi 15 Ocak 2016.

Çözüm:

Ücretli tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payı tutarı olan 150,00 TL hiçbir surette vergiye tabii ücret matrahından indirilemeyecektir.

Bu verilere göre;

Aylık Brüt Ücret: 2.000 TL

Şahıs Sigortalarına Yapılan Prim Ödemesi (ücretli): 200 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi (işveren): 150 TL

Önceki Dönemlerde (Ocak-Ekim/2013) İndirim Konusu Yapılmış Toplam Tutar (Varsayılan) 600 TL

Brüt Ücretin %15'i: 300 TL

İşverence ödenen katkı payı ile ücretli tarafından ödenen primlerin toplam tutarı 350 TL olmasına rağmen brüt ücretin %15'inin 300 TL olması nedeniyle, işçi ve işveren tarafından toplam indirilecek katkı payı tutarı 300 TL olacaktır.²⁷

Örnek 5:

Öteden beri şahıs sigorta primi ödeyen ve Kasım 2013 döneminde bireysel emeklilik sistemine katılan bir ücretlinin ödediği katkı payı ve şahıs sigorta prim tutarlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Aylık Brüt Ücret: 5.000 TL

Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi: 300 TL

Şahıs Sigorta Primi Ödemesi: 400 TL

Eş Adına Şahıs Sigorta Primi Ödemesi: 400 TL

Önceki Dönemlerde (Ocak-Ekim/2013) İndirim Konusu Yapılmış Toplam Tutar: 2.500 TL

Brüt Ücretin %15'i: 750 TL

Çözüm:

Ücret geliri veya yıllık beyanname ile beyanı gereken başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Bu bilgilere göre, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payı vergiye tabii ücret matrahından indirilemeyecektir.

Ücretlinin, şahıs sigortaları için ödediği toplam 800 TL'nin 750 TL'lik kısmı (brüt ücretinin %15'i) gelir vergisi matrahının hesaplanmasında indirim konusu yapılabilecektir. Ücretlinin Kasım ayına kadar indirim konusu yaptığı tutar ile Kasım ayında indirim konusu yapabileceği tutarın toplamı asgari ücretin yıllık tutarından düşük olduğunun varsayılması halinde, asgari ücret tutarı ile ilgili sınırlamanın Kasım ayında yapılabilecek indirim tutarına bir etkisi olmayacaktır.

5- SONUÇ

Türkiye'de 2000'li yıllarda yurtiçi tasarruf oranında belirgin düşüşler olmuş ve tasarruf-yatırım açığı önemli ölçüde artış sergilemiştir. Yurt içi tasarruf oranındaki düşüş daha ziyade hane halkı tasarruf oranındaki düşüşten kaynaklanmıştır. Kamu mali dengesindeki belirgin düzelme özel kesim tasarruflarındaki düşüşü telafi edememiş ve tasarruf-yatırım açığı (cari işlemler açığı) hızla artmıştır. Söz konusu açığın kapanması, büyük ölçüde özel tasarrufların artmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede, özellikle hane halkı tasarruf oranının artırılması yönünde girişimlerde bulunulmuştur. Bunların başında mevcut bireysel emeklilik sisteminin kapsamını genişleterek fon birikimini teşvik etmek üzere Ocak 2013'de yürürlüğe giren 6327 sayılı Kanun çıkarılmıştır.

²⁷ 85 no'lu GVK (BES-4) Sirküsü

6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bireysel emeklilik sisteminde yapılan değişiklikler öncesinde, katılımcılar tarafından ödenen katkı paylarının gelir vergisi matrahından indirilmesi suretiyle sağlanan kamusal katkı uygulamasından vazgeçilmiş ve değişiklik sonrasında, ödenen katkı tutarının %25'i kadar devlet katkısı verilmeye başlanmıştır. Bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı tutarlarının vergi matrahından indirim konusu yapılması suretiyle sağlanan teşvikten sadece gelir vergisi mükellefi olanlar yararlanabilmekte iken devlet katkısı uygulaması ile sisteme sağlanan kamusal teşvik tüm katılımcıları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, yapılan bu değişikliklerle, sistemden ayrılma sırasında, elde edilen tüm tutarın, anapara ve getiri ayrımı yapılmaksızın gelir vergisine tabi tutulması ve bu suretle anaparanın (ödenen katkı payları toplamının) geri ödenmesi aşamasında gelir vergisine tabii tutulması uygulamasına son verilmiş ve mevcut düzenleme ile katılımcıya ödenen tutardan sadece irat kısmı (anapara hariç kısım) vergiye tabi tutulmuştur. Yapılan değişiklik ile yargısal uyuşmazlıklara konu olan bu durum düzeltilmiştir. Böylece anapara tutarı, yani gelirin oluşmasına kaynak teşkil eden sermaye unsurunun da bir gelir unsuruymuş gibi gelir vergisine tabi tutulması uygulamasına son verilmiştir.

Sistemden ayrılma esnasında elde edilen irat tutarları Gelir Vergisi Kanunu madde 75. uyarınca menkul sermaye iradı niteliğinde olup, bu iratlara sistemde kalınan süreye bağlı olarak %15, %10 ve %5 oranlarında gelir vergisi tevkifatı uygulanmaktadır. Bireysel emeklilik sisteminden sağlanan gelirler yıllık beyana tabi olmadığından yapılan tevkifat söz konusu gelirler için nihai vergilendirme mahiyeti taşımaktadır. Çalışma konusu dışında bulunan bireysel emeklilik şirketlerinin elde ettikleri kazançlar kurumlar vergisine tabi olup, bu şirketler kurumlar vergisi açısından olağan vergilendirme rejimine tabidirler. Ayrıca bireysel emeklilik yatırım fonlarının elde ettikleri kazançlar kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Çalışmanın başında da değinildiği üzere, söz konusu sistemin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; bireylere emeklilik döneminde ek gelir sağlamak, ikincisi ise; ekonomiye uzun dönemli kaynak temin edilmesine katkı sunmaktır. Sisteme duyulan güven arttıkça ve vergi avantajları ile sistem özendirildikçe hem katılımcı sayısı artacak hem de uzun vadeli fonların miktarı artmış olacaktır. Uzun vadeli fonlar kamu ve reel sektörün finansmanında kullanılabilir, ayrıca toplanan fonlar sermaye piyasasında değerlendirileceği için piyasalarının gelişimine katkı sağlayacaktır. Bireysel emeklilik sistemi uzun vadeli yatırım özelliği taşıdığından piyasalardaki spekülasyon dalgalanmaları azaltması, ulusal tasarruf eğilimini artırması, kamunun uzun vadeli borçlanma olanağına olumlu yönde etki etmesi ve sermaye piyasalarının derinleşmesine katkıda bulunması yönüyle ülkemiz ekonomik kalkınmasına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Yatırım ve Tasarruf Kanunu
- 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
- 83 Sıra No.lu (Bireysel Emeklilik sistemi-4) Gelir Vergisi Sirküleri
- 28.03.2001 tarihli ve 24366 sayılı Resmi Gazete, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu.
- 09.11.2011 tarihli ve 28462 sayılı Resmi Gazete, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Yönetmeliği.

- 31.10.2001 tarih ve 24569 sayılı Resmi Gazete; Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik.
- 12 Ocak 2008 tarihinde 26754 sayılı Resmi Gazete; "Emeklilik Gözetim Merkezi Çalışma Esasları Yönetmelik.
- 31.12.1960 Tarih ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.
- 04.07.2012 tarihli ve GVK-83/2012-5 Sayılı Bireysel Emeklilik Sistemi-3 sayılı "Bireysel emeklilik sistemi ve diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden kesilen vergilerin anaparaya isabet eden kısmının red ve iade işlemleri" konulu Sirküleri.
- AYDIN, E., KAPLAN, E. (2014). Bireysel Emeklilik Sisteminin Vergi Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sf. 94-114.
- BAĞLAN, C. (2006). Dünya'da ve Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bireysel Emeklilik Sistemi, <https://www.garantiemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik-sistemi.aspx>, Erişim Tarihi: 18 Ocak 2016.
- Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2001_V_24.pdf, Erişim Tarihi: 18 Ocak 2016.
- Bireysel Emeklilik Sisteminde Neler Değişti, (2015) <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/cumhurctin/002/>, Erişim Tarihi: 08 Ocak 2016.
- ÇAKAR, B. (2008). Bireysel Emeklilik Sistemi, <http://www.batiymm.com.tr/?p=3512>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2016.
- ÇANAKÇI, Halil İbrahim. (2003). Emeklilik Fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akısı Sağlayacaktır, İşveren Dergisi, Sayı: 2003, S.88-99.
- ÇETİN, C. (2011). Bireysel Emeklilik Sisteminde Neler Değişti, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/cumhurctin/002/>, Erişim Tarihi: 08 Ocak 2016.
- EGEMEN, Meral Ak. (2003). Dünyada ve Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemleri, Tekstil İşveren Dergisi, Sayı: 2003/2, S. 6-19.
- İNNECİ, A. (2013). Bireysel Emeklilik sisteminde Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirmeler, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 22, Sf 123-134.
- KANTAR, B. İNANÇ. M. (2010). Bireysel Emeklilik sistemi ve şahıs sigortalarına ilişkin katkı payı ve primlerin vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılması ve elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 99, Sf 281-304.
- MELİKE, S. (2013). Bireysel Emeklilik Sistemi, http://www.vergidegundem.com/tr_TR/publicationPaper?categoryName=Vergide&publicationNumber=12&publicationYear=2013&publicationId=1591197, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2016.
- ÖZCAN, S. (2003). "Bireysel Emeklilik Sistemine İlişkin Vergi Düzenlemeleri". Yaklaşım Dergisi, Sayı: 127 S. 60-70.
- ÖZŞAHİN, F. (2007). Bireysel Emeklilik Sistemi ve Katkı Payı Sigorta Primi, <http://www.verginet.net/dtt/1/bireysel-emeklilik-sistemi-katki-payi-sigorta-primi.aspx>, Erişim Tarihi 15.01.2016.
- SUAT, U. (2004). Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No.224, S. 25-65.
- TOPALHAN, T. (2010). Türkiye'de Altıncı Yılında Bireysel Emeklilik Sistemi ve Uygulama Sonuçları, Kamu-İş Sendikası Yayınları Dergisi, Cilt:11, Sayı: 2010/2, S. 155-185.
- YUSUF, T. (2002). Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım, Çimento İşveren Sendikası Yayınları Dergisi, Sayı: 2002/2, S. 55-65.